

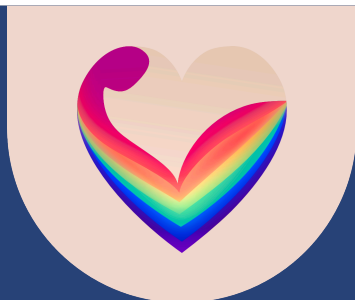

BOŠ

БЕОГРАДСКА
ОТВОРЕНА
ШКОЛА

#EY
ЗА ТЕБЕ

USPRAVI SE!

PRAVNO REGULISANJE ISTOPOLNE ZAJEDNICE
U NEDOSTATKU SISTEMSKOG ZAKONA

NEFORMALNA GRUPA SNAGA
BEOGRAD

USPRAVI SE!

PRAVNO REGULISANJE ISTOPOLNE ZAJEDNICE
U NEDOSTATKU SISTEMSKOG ZAKONA

AUTOR

Miloš Andrejević

diplomirani pravnik
sa položenim pravosudnim ispitom

Cilj ove brošure je da informiše ljude koji žive u istopolnim partnerskim zajednicama u Republici Srbiji u senci nepostojanja sistemskog zakona koji bi uredio međusobna prava i dužnosti partnera u istopolnoj zajednici.

Predviđena je da bude sažeti vodič sa uputstvima kako bi partneri koji žive u istopolnim zajednicama mogli da ostvare određen segment prava u važećoj pravnoj regulativi.

Da pojednostavi i objasni procedure pred nadležnim organima uprave, Javnim beležnicima i sudovima.

Brošura će biti sistematizovana analogno po granama prava koje inače uređuju bračne i porodične odnose u Republici Srbiji.

USPRAVI SE

PRAVNO REGULISANJE ISTOPOLNE ZAJEDNICE
U NEDOSTATKU SISTEMSKOG ZAKONA

Imovinsko-pravni odnosi	4
Nasledni odnosi	6
Istopolna zajednica i brak sa stranim državljaninom/kom	8
Prava po osnovnu zdravstvenog osiguranja	10
Prava pacijenata, pravo na obaveštenje i informacije	11
Roditeljstvo	12

IMOVINSKO-PRAVNI ODNOSI

Sve ono što tokom trajanja bračne zajednice steknu bračni drugovi predstavlja zajedničku bračnu tekovinu, osim u slučajevima kada supružnici svoje međusobno imovinske odnose urede Ugovorom.

Zakonodavstvo Republike Srbije ne poznaje partnerske zajednice osoba istog pola. Niti ih izjednačava sa vanbračnim zajednicama.

To znači da prava i dužnosti supružnika predviđene Porodičnim zakonom i drugim zakonima **se ne odnose na osobe u istopolnoj zajednici** koje žive i stiču imovinu zajedno.

Kako za imovinske odnose partnera u istopolnoj ne postoji pretpostavka o zajedničkoj tekovini, imovinski odnosi partnera ostaju neregulisani.

Nepokretna imovina koju stekne jedan/a od partnera/ki tokom trajanja zajednice života sa drugim partnerom/kom predstavlja njegovu/njenu posebnu imovinu.

U slučajevima kada drugi partner/ka doprinosi uvećanju nepokretnosti svog/je partnera/ke (kupovina kuće, stana, lokala, itd...) **ne postoji zakonska pretpostavka o jednakim udelima.**

U slučaju prestanka zajednice **ne postoji analogna mogućnost parnice za deobu zajedničke imovine** kao kod bivših supružnika, nakon razvoda.

Međutim, postoji mogućnost sudskog utvrđivanja udela partnera/ke, što iziskuje dosta vremena, materijalnih troškova, kao i teret dokazivanja da je došlo do uvećanja imovine bivše/g partnera/ke.

Isti slučaj je i kod pokretne imovine.

Auto koji je kupljen u toku trajanja zajednice je jedino isključivo vlasništvo partnera/ke na koga glasi saobraćajna dozvola.

Kada partneri/ke u istopolnoj zajednici žele da unapred urede svoje imovinske odnose za života i u slučaju smrti na raspolaganju imaju nekoliko opcija.

Mogu zaključiti ugovore o zajedničkom ulaganju u nepokretnost, ugovor o kupoprodaji nepokretnosti u režimu susvojine sa jasno određenim ili neodređenim udelima u nepokretnosti.

Kod pokretnih stvari, konkretno kod motornog vozila, auta, situacija je drugačija. Vlasnik vozila može biti samo jedno fizičko lice, čije ime je upisano u saobraćajnoj dozvoli.

Ukoliko oba partnera / obe partnerke doprinose kupovini motornog vozila **mogu međusobno zaključiti pismeni**

ugovor o zajedničkoj kupovini vozila koji mora biti overen kod Javnog beležnika, uz napomenu da jedan/a od partnera/ki mora biti zvanični/a vlasnik/ca vozila.

Vlasnik/ca vozila može ovlastiti partnera / ku. Ovlašćenjem overenim kod Javnog beležnika za upravljanje i eventualnu prodaju vozila i naplatu kupoprodajne cene vozila.

U slučaju rastave ili smrti, biće lakše dokazati udeo drugog/e partnera/ke u sudskom postupku.

NASLEDNI ODNOSI

U slučaju smrti jednog/ne od partnera/partnerki u istopolnoj zajednici preživeli partner/ka **ne nasleđuje preminulog/lu partnera/ku.**

Zaostavštinu (nepokretnu i pokretnu imovinu) nasleđuju srodnici, roditelji, braća, sestra itd.

Da imovinska prava preživelog partnera/ke ne bi ostala nezaštićena, izgubljena ili da preživeli/a partner/ka ne bi bio/la izložen/a dugotrajnim sudskim postupcima dokazivanja doprinosa u imovini preminulog/le postoje određena rešenja, kao što su zaveštanje ili testament.

Zaveštanje ili testament je jednostrana izjava volje u kojoj se označava pokretna i nepokretna imovina koja se ostavlja u nasleđe preživelim/oj partneru/ki.

Izjava se daje i sastavlja kod Javnog beležnika ili u Osnovnom sudu.

Međutim, kod Zaveštanja (testamenta) naslednici preminulog/e imaju pravo da potražuju deo imovine po osnovu nužnog dela i česti su dugotrajni sporovi oko povrede prava na nužni deo.

Potpunija zaštita je moguća kod zaključenja **Ugovora o doživotnom izdržavanju.**

Ugovor o doživotnom izdržavanju se zaključuje za života između partnera/ki u kojem se jedan/a partner/ka određuje kao **davalac** a drugi kao **primalac** izdržavanja.

Ugovorom se određuje obaveza davaoca izdržavanja da primaocu izdržavanja pruži izdržavanje i istovremeno se određuje imovina koja će u trenutku smrti primaoca izdržavanja preći na davaoca izdržavanja.

Partneri/ke mogu istovremeno potpisati dva međusobna Ugovora o doživotnom izdržavanju.

Davalac izdržavanja u drugom ugovoru će biti **primalac** izdržavanja.

Ugovor o doživotnom izdržavanju mora biti solemnizovan (overen) kod Javnog beležnika.

Imovina obuhvaćena Ugovorom o doživotnom izdržavanju u trenutku smrti prelazi na preživelog davaoca izdržavanja, u ovom slučaju na preživelog partnera /ku.

Imovina obuhvaćena Ugovorom od doživotnom izdržavanju **ne ulazi u ostavštinu niti ulazi u nužni deo zakonskih naslednika. Nije predmet ostavinske rasprave.**

Eventualni postupci za poništaj Ugovora o doživotnom izdržavanju nakon smrti primaoca izdržavanja u većini slučajeva iz sudske prakse ne dovode do poništaja istog.

Nakon smrti partnera/ke nije moguće nasleđivanje porodične penzije.

Ovo je primer sistemske diskriminacije istopolnih partnera.

Nasleđivanje porodične penzije mogao bi da uredi sistemski zakon koji bi izjednačio prava bračnih, vanbračnih partnera sa partnerima koji su živeli u istopolnoj zajednici života.

ISTOPOLNA ZAJEDNICA I BRAK SA STRANIM DRŽAVLJANINOM/KOM

U slučaju da državljanin/ka Republike Srbije u inostranstvu stupi u registrovano partnerstvo ili brak sa osobom istog pola koja nije državljanin RS (na pr. Crna Gora, Kanada ili u neka od zemalja Evropske Unije) u Republici Srbiji se **ne priznaje tako zaključeno partnerstvo ili brak.**

U ovakvom slučaju **ne postoji mogućnost priznavanja odluka inostranih organa** koji se odnose na porodično pravne i imovinske odnose partnera.

Isti je slučaj kada dvoje državljana Srbije istog pola zaključe istopolno partnerstvo u inostranstvu.

Međutim, **važno je spomenuti Presudu Evropskog suda za ljudska prava od 05.09.2023.** u slučaju Koilova/Babulkova protiv Bugarske.

Dve bugarske državljanke Darina Koilova i Lili Babulkova su se venčale u Velikoj Britaniji 2016. godine. Pokrenule su

postupak priznanja bračnog statusa u Sofiji i bile su odbijene, u smislu da Bugarska ne priznaje istopolne brakove i partnerstva.

Podnele su tužbu protiv Bugarske Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud za ljudska prava je presudio u korist tužilja Koilova/Babulkova.

Presuda je doneta u kontekstu prava na **poštovanje privatnog i porodičnog života** prema članu 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

U ovom slučaju, **Sud je ustanovio da je Bugarska prekršila pravo podnositeljki na poštovanje njihovog privatnog i porodičnog života** jer nije priznala njihov brak sklopljen u Velikoj Britaniji, zbog toga što nacionalni zakon nije omogućavao pravno priznanje brakova istog pola.

Sud je istakao da države članice Saveta Evrope **moraju da obezbede zakonski okvir** koji omogućava priznanje i zaštitu veza istog pola, uzimajući u obzir evoluciju društvenih stavova i međunarodne prakse.

Evropski sud je na osnovu ove Presudu predvideo je sledeće:

Obaveze država članica Saveta Evrope prema ovoj presudi uključuju:

1. **Pravno priznanje brakova istog pola** – Države članice su obavezane da pruže pravni okvir kojim bi se omogućilo priznanje brakova istog pola, bilo kroz brak ili druge oblike partnerstva.
2. **Osiguranje adekvatne zaštite** – Države članice moraju obezbediti odgovarajuću zaštitu za istopolne parove, čime bi se omogućila jednakost u pogledu prava i obaveza, kao i zaštita prava na porodični život.
3. **Smanjena margina ocene** – Sud je naglasio da je margina ocene država članica u pogledu ovih pitanja sada znatno smanjena, imajući u vidu jasno potvrđeni evropski trend prema priznavanju brakova istog pola.

Republika Srbija je članica Saveta Evrope.

PRAVA PO OSNOVU ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Osiguranici su lica koja su osigurana i kojima se obezbeđuju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja u određenim slučajevima.

Osiguranici su lica kojima se pod uslovima određenim Zakonom obezbeđuju :

- **zdravstvena zaštita** (lečenje, usluge rehabilitacije, lekovi, terapija)
- **prava na novčane naknade** (naknada za vreme bolovanja i troškovi prevoza)

Pravo na zdravstveno osiguranje imaju i članovi uže i šire porodice osiguranika, ukoliko nisu osigurani po nekom drugom osnovu (nezaposleni, upućeni na rad, osobe sa invaliditetom, sveštena lica, itd...)

- **članovi uže porodice:** supružnik, deca i vanbračni supružnik.

- **članovi šire porodice:** majka, otac, baba, deda, očuh, maćeha, braća i sestre.

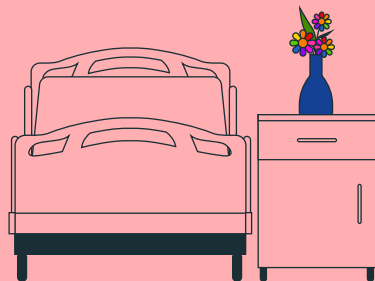
Zakon nije predvideo mogućnost osiguranja partnera/ke iz istopolne zajednice.

Ovo predstavlja očigledan primer nejednakosti i diskriminacije LGBT+ osoba koje žive u partnerskim zajednicama.

Pohvalna je praksa određenih kompanija u Srbiji koje svojim zaposlenima uplaćuju privatno zdravstveno osiguranje, da su omogućili privatno zdravstveno osiguranje ne samo članovima uže porodice već i partnerima u istopolnoj zajednici.

PRAVA PACIJENATA, PRAVO NA OBAVEŠTENJE I INFORMACIJE

Pravo na obaveštenje je pravo pacijenta da bude obavešten o zdravstvenom stanju u određenim slučajevima. Zakon predviđa mogućnost da obaveštenje o zdravstvenom stanju može biti saopšteno članovima uže porodice.

Partner/ka iz istopolne zajednice po važećem zakonodavstvu ne spada u članove uže porodice.

Pravo na privatnost i posete podrazumeva pravo pacijenta da prima posete određenih lica kao i pravo da određenim licima zabrani posete.

Npr. ako je partner/ka svestan/na, može primati posete svog/je partnera/ke i može dati svoju usmenu saglasnost nadležnoj zdravstvenoj ustanovi.

Pravo na pristanak podrazumeva pravo da pacijent pristane ili ne pristane na određeni medicinski zahvat (u načelu).

Postoje izuzeci predviđeni u Zakonu, kod hitnih intervencija i sl.

Pacijent ima pravo da **odredi lice** koje će u njegovo/njeno ime **dati pristanak** na

medicinsku intervenciju i koje će biti **obavešteno** o preduzimanju mera radi lečenja **u slučaju da pacijent/kinja nije sposoban/na za rasuđivanje.**

U ovom slučaju moguće je da partneri/ke u istopolnoj zajednici jednostranom izjavom volje overenom kod Javnog Beležnika odredi partnera/ku kao osobu koja će u slučaju nesposobnosti za rasuđivanje dati pristanak i biti obaveštena o preduzimanju mera (lečenju).

Istom ili posebnom pisanom izjavom pacijent/kinja može ovlastiti partnera/ku kao lice kojem će biti saopšteni podaci o zdravstvenom stanju, kao i da nedvosmisleno saglasnost da partneru ili partnerki budu dozvoljene posete u vreme i na način određen pravilima zdravstvenog protokola kao članu uže porodice.

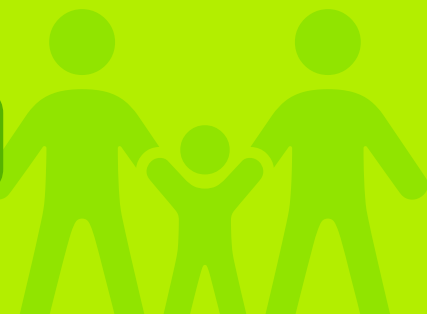
Ovakve pisane izjave se daju unapred nakon obaveštenja učinjenog pacijentu od strane nadležnog lekara, overavaju kod Javnog beležnika i predaju nadležnoj zdravstvenoj ustanovi. Takva izjava se čuva zajedno sa medicinskom dokumentacijom.

USPRAVI SE

PRAVNO REGULISANJE ISTOPOLNE ZAJEDNICE
U NEDOSTATKU SISTEMSKOG ZAKONA

RODITELJSTVO

Kako važeće zakonodavstvo Republike Srbije ne priznaje istopolne zajednice, **tako ne postoji opcija priznanja prava roditeljstva.**

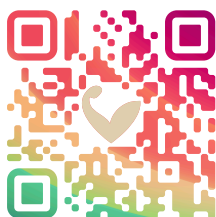
Na primer: dve sobe istog pola žive u zajednici života u istom porodičnom domaćinstvu sa detetom ili decom partnerke.

Međutim, postoji mala mogućnost da dođe do usvajanja ukoliko postoji pismena saglasnost biološkog roditelja deteta (živog biološkog roditelja) i ako postoji saglasnost nadležnog ministarstva za brigu o porodici u opravdanim slučajevima, uz prethodno ispunjavanje drugih zakonskih uslova i postupaka pred nadležnim Centrom za socijalni rad.

U slučaju smrti partnera/ke (roditelja deteta) preživeli/a partner/ka **ne postaje automatski usvojitelj/ka detetu preminulog/e partnera/ke.**

Tema roditeljstva u istopolnim zajednicama je osetljiva i kompleksna.

Neophodno je ovu oblast urediti što pre, pre svega u interesu dece.

snaga

neformalnagrupasnaga@gmail.com

[Instagram @n.g.snaga](#)

NG Snaga podržana je u okviru projekta „EU Resurs centar za civilno društvo u Srbiji“ koji Beogradska otvorena škola sprovodi sa partnerima, a podržava Evropska unija.

Ovaj materijal objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za njegovu sadržinu odgovorna je odgovorna isključivo NG Snaga iz Beograda i ona ne odražava nužno stavove Evropske unije.